

Het SCALDIT-project: Een internationaal actieprogramma voor een schoner en veiliger stroom- gebiedsdistrict van de Schelde

Scaldit, het pilootproject dat een eerste stap vormt in de uitvoering van de kaderrichtlijn Water in het Scheldestroomgebiedsdistrict, ging van start op 1 januari 2003 en eindigt op 31 december 2006. Het project loopt in de schoot van de Internationale Scheldecommissie (ISC) met de financiële steun van het Interreg III B Noordwest-Europa programma.

De projectpartners, afkomstig uit de verschillende oeverstaten van de Schelde (Nederland, Waals Gewest, Vlaams Gewest, Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Frankrijk), bundelden de krachten om op een transnationale schaal, de artikel 5-analyses van de kaderrichtlijn Water op te maken.

Deze analyses omvatten de karakterisering van het stroomgebiedsdistrict, de druk- en impactanalyse en de economische analyse en zijn bijeengebracht in het Scaldit-rapport. Met de publicatie van deze resultaten beantwoorden de partijen aan de coördinatieverplichtingen voor internationale stroomgebiedsdistricten zoals voorgeschreven door artikel 3 van de kaderrichtlijn Water.

Een van de conclusies van het Scaldit-rapport is dat bijna alle relevante waterlopen van het internationale stroomgebiedsdistrict van de Schelde zwaar belast zijn door lozingen afkomstig van huishoudens, industrie en landbouw, en sterk veranderd zijn als gevolg van hydromorfologische drukken, en dit van de bron tot de monding. Alle relevante grensoverschrijdende waterlopen en meer dan 80% van de grondwaterlichamen lopen het risico de doelstellingen van de kaderrichtlijn Water niet te halen tegen 2015, het jaar waarin volgens de kaderrichtlijn de goede toestand in alle wateren behaald moet worden.

De resultaten van het Scaldit-project zullen de opstap vormen naar het gezamenlijke stroomgebiedbeheerplan voor het Scheldestroomgebiedsdistrict. Dat plan willen de Scaldit-partners in een volgende fase voorbereiden. De ervaringen en resultaten kunnen als inspiratie dienen voor andere internationale stroomgebiedsdistricten in de Europese Unie en in de kandidaat-lidstaten.

Meer informatie over het Scaldit-project is terug te vinden op <http://www.scaldit.org>.

1. Wat is Scaldit?

Scaldit is samengesteld uit 'Scaldis' – het Latijnse woord voor Schelde – en 'Integrated Testing', waarmee de naam van het project verwijst naar het **geïntegreerd testen** van de Europese richtsnoeren voor de implementatie van de kaderrichtlijn Water in het stroomgebiedsdistrict van de Schelde.

Scaldit is een grensoverschrijdend project, waarin drie landen participeren (Frankrijk, België en Nederland) en dat het volledige stroomgebiedsdistrict van de Schelde beslaat. Het project wordt voor de helft gefinancierd door het Interreg IIIB NWE programma en loopt van 1 januari 2003 tot 31 december 2006.

Met het project willen de partners de basis leggen voor de ontwikkeling van een **integraal waterbeheer** in het Scheldestroomgebiedsdistrict.

2. Kader en doelstellingen van het project

De **kaderrichtlijn Water**, of voluit «Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling

van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid», vormt het ruimere kader voor het project. Het hoofddoel van deze richtlijn is om tegen eind 2015 in alle Europese wateren (oppervlakte- en grondwater) een **goede toestand** te bereiken. De richtlijn vertrekt hierbij vanuit een stroomgebiedbenadering, waarbij gestreefd moet worden naar een gezamenlijke visie op het waterbeheer in het desbetreffende stroomgebied(sdistrict). In het geval van internationale stroomgebied(sdistrict)en is bijgevolg een goede samenwerking tussen de lidstaten die deel uitmaken van het stroomgebied(sdistrict) vereist.

Aangezien de kaderrichtlijn Water (of kortweg KRLW) een kaderrichtlijn is, moeten nog een groot aantal bepalingen ervan geconcretiseerd worden. De Europese Commissie (Directoraat-Generaal Milieu), de EU-lidstaten, Noorwegen en de kandidaat-lidstaten kwamen daarom overeen om een **Gemeenschappelijke Implementatiestrategie** (Common Implementation Strategy – CIS) uit te werken. In deze strategie ligt de nadruk op het gemeenschappelijk begrip van technische en wetenschappelijke implicaties van de KRLW. Hiertoe werden o.a. op Europees niveau een aantal informele richtsnoeren voor de uitvoering van de richtlijn opge-

steld. Maar alvorens deze richtsnoeren in praktijk toe te passen, besloten de Europese Commissie en de lidstaten aan de hand van pilootprojecten in een 15-tal stroomgebieden na te gaan in hoeverre ze bruikbaar en toepasbaar zijn (**Pilot River Basin exercise - PRB-oefening**). Kaart 1 toont de ligging van deze 15 pilootstroomgebieden, die vanuit geografisch oogpunt erg verschillend zijn, wat zeker heeft bijgedragen tot de waarde van de PRB-oefening.

Het Scheldestroomgebiedsdistrict was één van de stroomgebiedsdistricten dat voorgedragen werd als pilootproject voor het testen van de CIS-richtsnoeren.

Het PRB Schelde was het enige pilootproject dat een volledig internationaal stroomgebiedsdistrict behelsde. Bovendien was het het in oppervlakte grootste pilootproject en het enige dat alle richtsnoeren in een transnationale context getest heeft. Hierdoor kon het PRB Schelde beschouwd worden als het meest complexe van alle PRBs,

waardoor het de richtsnoeren niet tot op hetzelfde detailniveau kon testen maar wel een belangrijke bijdrage kon leveren tot het transnationale aspect van de oefening.

Door gebruik te maken van reële data wilden de projectpartners het testen combineren met de voorbereiding van een transnationale karakterisering van het Scheldestroomgebiedsdistrict in uitvoering van art. 5 van de KRLW. De opmaak van deze **transnationale karakterisering**, waarvan de resultaten beschreven staan in het Scaldit-rapport, vormde dan ook één van de belangrijkste doelstellingen van het project. Een andere doelstelling van het project, die niet onmiddellijk gerelateerd is aan de KRLW, is om het verband tussen ruimtelijke ordening en waterbeheer te onderzoeken en een gemeenschappelijke visie op 'ruimte voor water' te ontwikkelen.

Kaart 1 : Geografische verspreiding van de pilootstroomgebieden in Europa

3. Projectpartners

Het project telt zes partners, waarmee alle oeverstaten en –regio's van de Schelde in het project vertegenwoordigd zijn:

- Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) - Vlaams Gewest, tevens Lead Partner;
- Direction générale des Ressources Naturelles et de l'Environnement (DGRNE) - Waals Gewest;
- Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM) – Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- Direction Régionale de l'Environnement Nord-Pas de Calais (DIREN) – Frankrijk;
- Ministerie van Verkeer en Waterstaat, DG Water – Nederland;
- Provincie Zeeland – Nederland.

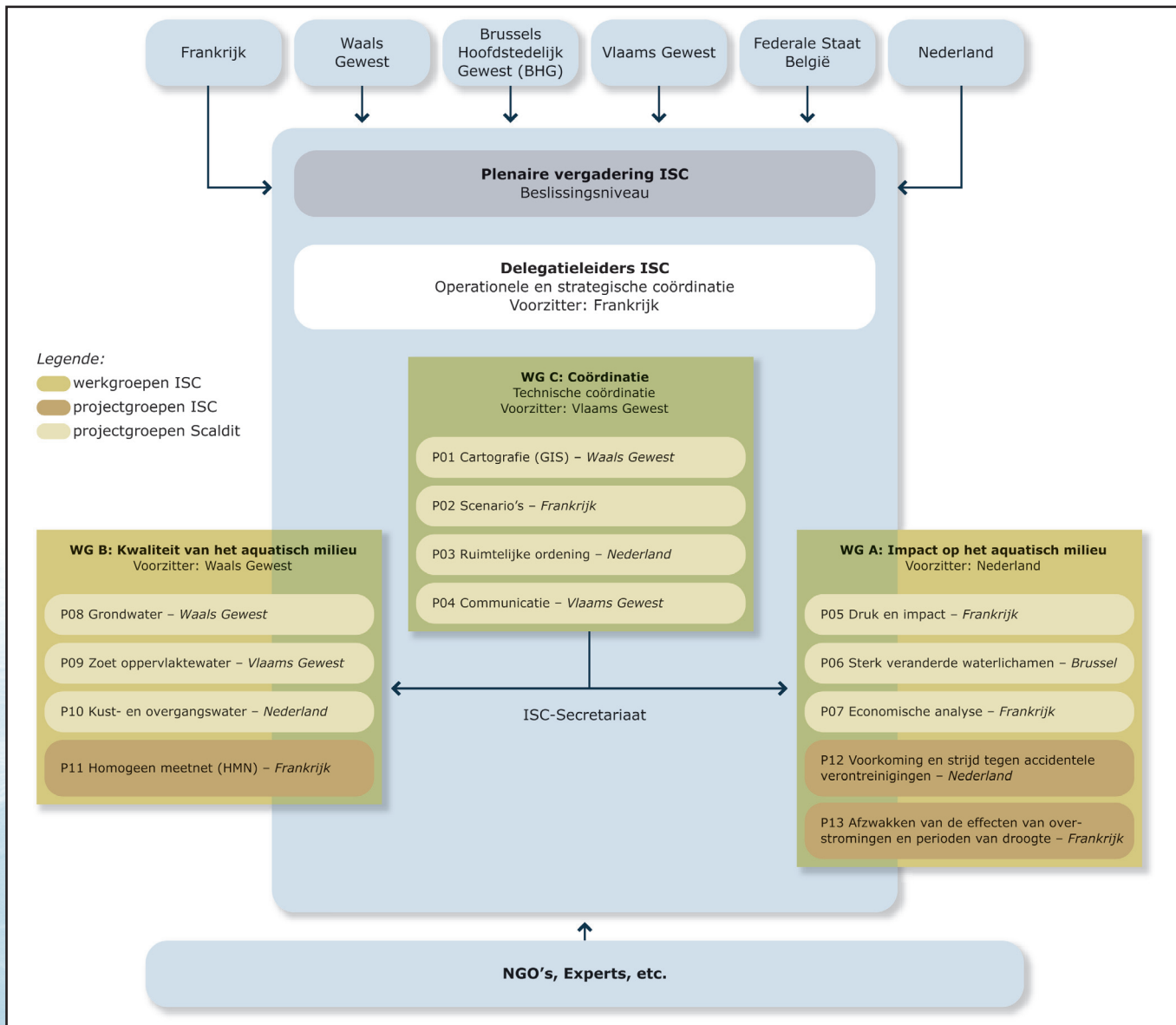
Juist door deze vertegenwoordiging van alle oeverstaten en door het feit dat alle partners bevoegdheden hebben inzake de implementatie van de KRLW, was het mogelijk met het project het volledige Scheldestroomgebiedsdistrict te beslaan.

4. Projectorganisatie

De uitvoering van het project is in handen van een aantal **projectgroepen**, die rond verschillende thema's van de KRLW werken, zoals grondwater, druk en impact, economie, etc. Daarnaast werden nog een aantal 'horizontale' projectgroepen gedefinieerd, die meer ondersteunende taken uitvoeren (zoals cartografie, communicatie, ...) of, in het geval van de projectgroep Ruimtelijke Ordening, werken rond een thema dat niet direct gerelateerd is aan de KRLW.

Deze projectgroepen passen binnen het kader van de **Internationale Scheldec commissie** (zie organogram in Figuur 1). Alle in de ISC vertegenwoordigde partijen hebben minstens één expert per projectgroep afgevaardigd, zodat een internationale samenwerking binnen elk project verzekerd is. Elk van de projectpartners heeft de leiding van één of meerdere projectgroepen op zich genomen.

Figuur 1 : Organogram van de Internationale Scheldec commissie (2003-2004)

Het dagelijks beheer van het project, de communicatie met de Europese Commissie en met de delegatieleiders van de ISC en de rapportering aan het Interregsecretariaat wordt verzekerd door de projectcoördinator en haar secretariaat.

5. Rapporteringverplichtingen

5.1 Rapportering KRLW en Scaldit-rapport

Tegen eind 2004 diende elke lidstaat, overeenkomstig artikel 5 van de KRLW, een grondige analyse van de huidige toestand uit te voeren. Deze analyse diende een beschrijving van de kenmerken van het stroomgebied(sdistrict), een beoordeling van de menselijke impact op de toestand van het water en een economische analyse van het watergebruik te omvatten. In vakjargon wordt ook gesproken over de 'artikel 5-analyses' of over de 'toestandsbeschrijving'. De **nationale/regionale artikel 5-rapporten** van elke oeverstaat van het Schelde-stroomgebiedsdistrict werden door de Scaldit-projectgroepen als input gebruikt voor het opmaken van **transnationale thematische rapporten** met betrekking tot verschillende aan art. 5 gerelateerde thema's: karakterisering oppervlaktewater, kust- en overgangswater en grondwater, sterk veranderde waterlichamen, druk en impact, economische analyse en scenario's. Deze thematische rapporten vormden op hun beurt de basis voor de opmaak van het **Scaldit-rapport** of "Transnationale analyse van de toestandsbeschrijving voor het internationale stroomgebiedsdistrict van de Schelde: piloot-project voor het testen van de Europese richtsnoeren", dat de resultaten van de transnationale toestandsbeschrijving van het Schelde-stroomgebiedsdistrict bevat. Tenslotte werd nog

een **overkoepelend rapport** (of "Overkoepelend deel van de analyse") opgesteld. Dit rapport vormt een beknopte synthese van het Scaldit-rapport en besteedt bijzondere aandacht aan de acties die ondernomen werden in het kader van de internationale coördinatie van de artikel 5-analyses. Het is dit laatste rapport dat de lidstaten van het Schelde-stroomgebiedsdistrict, samen met hun nationaal/regionaal art. 5-rapport, aan de Europese Commissie konden overmaken om aan te tonen dat ze uitvoering gegeven hebben aan artikel 3 van de richtlijn. Dit artikel maant lidstaten in internationale stroomgebiedsdistricten aan tot coördinatie. Figuur 2 geeft schematisch weer hoe al deze rapporten zich tot elkaar verhouden en voor wie ze bestemd zijn.

Al deze rapporten zijn beschikbaar op de Scaldit-website: <http://www.scaldit.org>.

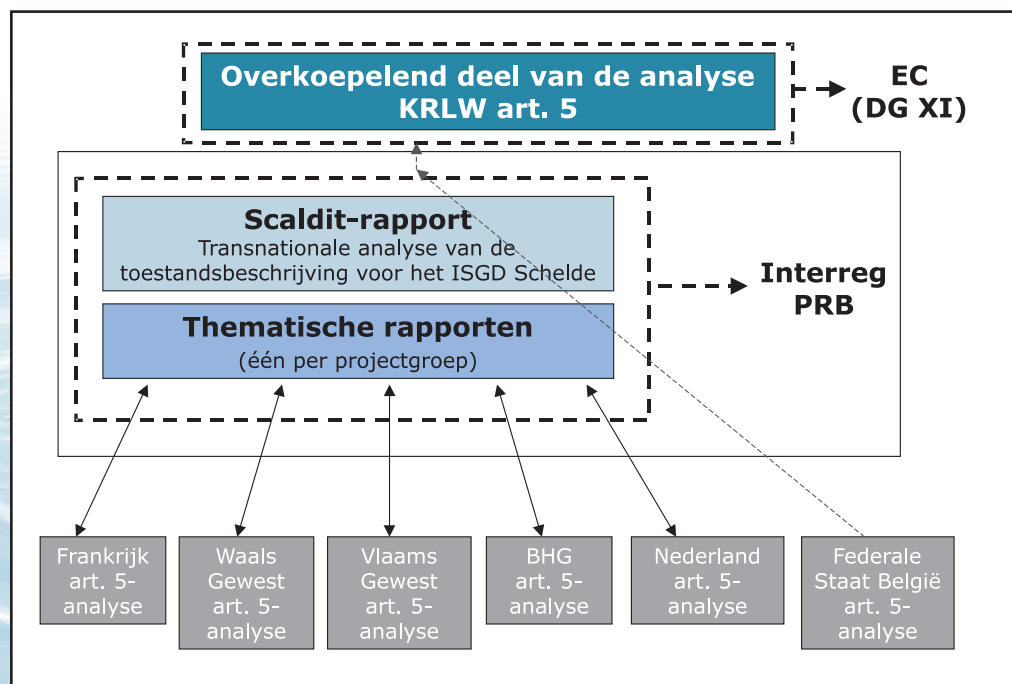
5.2 Rapportering ten aanzien van het Interregsecretariaat

Om aanspraak te maken op terugbetaling van de voor het project gedane uitgaven moet er halfjaarlijks aan het Interregsecretariaat gerapporteerd worden over de voortgang in het project (Activity reports) en over de uitgaven (Payment claims). Tot nu toe werden er al vijf activity reports en payment claims bij het Interregsecretariaat ingediend. Bij goedkeuring van deze rapporten betaalt het Interregprogramma de helft van de gedane uitgaven terug.

6. Algemene kenmerken van het Schelde-stroomgebiedsdistrict

Kaart 2 toont het Schelde-stroomgebiedsdistrict met de belangrijkste waterlopen. Aan het eigenlijke stroomgebied van de Schelde werden,

Figuur 2 : Schematisch overzicht van de rapporteringverplichtingen

Kaart 2 : Het internationale stroomgebiedsdistrict van de Schelde

overeenkomstig art. 3 van de KRLW, nog een aantal kleinere Franse en Vlaamse stroomgebieden toegevoegd (zoals IJzer, Somme, Authie, ...) om samen het Scheldestroomgebiedsdistrict te vormen.

Het Scheldestroomgebiedsdistrict heeft een oppervlakte van **36.416 km²** en behoort daarmee tot de kleinere internationale stroomgebiedsdistricten binnen Europa. Ongeveer de helft van het stroomgebiedsdistrict is op Frans grondgebied gelegen en ongeveer een derde op Vlaams grondgebied, terwijl slechts een beperkt deel ervan in het Waalse Gewest, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Nederland gelegen is.

Het Scheldestroomgebiedsdistrict is met **353 inwoners/km²** erg dicht bevolkt. Ook industrie, landbouw en transportassen zijn er prominent aanwezig, terwijl natuurgebieden er met slechts 8% van de totale oppervlakte erg schaars zijn. Het is bijgevolg duidelijk dat het watersysteem in dit district aan een groot aantal drukken onderhevig is.

Het reliëf in het Scheldestroomgebiedsdistrict is overwegend vlak, waardoor de rivieren van het district laaglandwaterlopen zijn met brede valleien en geringe stroomsnelheden en afvoer.

7. Actieprogramma en resultaten

Het actieprogramma van het Scaldit-project is opgebouwd rond vijf thema's:

- Karakterisering van het stroomgebiedsdistrict;
- Data- en informatiebeheer;
- Waterbeheer en ruimtelijke ordening;
- Communicatie en publieke participatie;
- Op weg naar het internationale stroomgebiedbeheerplan.

In onderstaande paragrafen wordt elk thema nader toegelicht en wordt een overzicht gegeven van de tot nu toe behaalde resultaten.

7.1 Karakterisering van het stroomgebiedsdistrict

Deze actie is gerelateerd aan artikel 5 van de KRLW en omvat drie soorten **analyses**:

- een analyse van de kenmerken van het stroomgebiedsdistrict;
- een analyse van de druk en impact van menselijke activiteiten op de toestand van het grond- en oppervlaktewater;
- een economische analyse van het watergebruik.

Deze analyses werden door de Scaldit-projectgroepen uitgevoerd op een transnationale schaal, aan de hand van de richtsnoeren opgesteld in het kader van de Gemeenschappelijke Implementatiestrategie. Op die manier

werden deze richtsnoeren ook geëvalueerd. Daarnaast werd een basisscenario voor 2015 beschreven en werd een evaluatie van het risico dat de goede toestand niet behaald zou worden in 2015 uitgevoerd.

Deze actie leverde tot nu toe twee **ervaringen-rapporten** op, waarin de projectgroepen hun ervaringen met de Europese richtsnoeren beschreven. Deze rapporten dienden als input voor de twee *Outcome reports on PRB testing*, waarin de ervaringen van alle PRB's gebundeld werden. Het PRB Schelde kon vooral nuttige informatie leveren omtrent het transnationaal aspect van het testen van de richtsnoeren.

De resultaten van de transnationale art. 5-analyses staan beschreven in het **Scaldit-rapport**, dat gebaseerd is op de thematische rapporten die de projectgroepen samenstelden. Deze **thematische rapporten** geven een meer gedetailleerde beschrijving van de resultaten van de art. 5-analyses.

7.1.1 Karakterisering van zoet oppervlaktewater, kust- en overgangswater en grondwater

Met betrekking tot de karakterisering van **zoet oppervlaktewater** (rivieren en meren) vergeleken de Scaldit-partners de typologieën die zij hiervoor uitwerkten, de methodes die zij hanterden voor de afbakening van waterlichamen en hun huidige kennis met betrekking tot referentieomstandigheden. Verder maakten zij ook een overzicht van de reeds bestaande waterkwaliteitsmeetnetten en van de mate waarin deze al tegemoet komen aan de verplichtingen van de KRLW (zie Tabel 1).

In deze tabel geven de kolommen "a-c" aan of het beschouwde type meetnet reeds aanwezig is en zo ja, of dit reeds tegemoet komt aan de tegen 2006 voorziene bepalingen van de KRLW (conformiteit). Hierbij geeft "☺" aan dat voor het beschouwde element een meetnet bestaat en al tegemoet komt aan de tegen 2006 voor-

ziene bepalingen van de KRLW, "☹" dat een meetnet bestaat, maar nog niet tegemoet komt aan de tegen 2006 voorziene bepalingen van de KRLW en "⊗" dat er voor het beschouwde element nog geen meetnet bestaat. De kolommen "g" geven aan of het bestaande meetnet al dan niet gebiedsdekkend is.

Van een aantal grensoverschrijdende waterlopen werden gegevens verzameld in verband met de huidige waterkwaliteit, maar de globale (grensoverschrijdende) beoordeling van de kwaliteit van deze waterlopen bleek een moeilijke oefening te zijn gezien zowel variaties in meetresultaten als verschillende beoordelingssystemen kunnen leiden tot verschillende conclusies met betrekking tot de waterkwaliteit.

Toch kon op basis van de verzamelde gegevens gesteld worden dat geen enkele van de onderzochte grensoverschrijdende waterlopen een goede fysisch-chemische en biologische kwaliteit heeft.

Voor **kust- en overgangswater** werd door de partners, op basis van de Europese aanbevelingen, een gemeenschappelijke typologie en een gemeenschappelijke methode voor de afbakening van waterlichamen uitgewerkt, waardoor alle kust- en overgangswateren van het Scheldestroomgebiedsdistrict op een eenduidige en vergelijkbare manier getypeerd en afgebakend konden worden. Verder vergeleken de partners hun huidige kennis met betrekking tot referentieomstandigheden en maakten ze een eerste inschatting van de huidige ecologische toestand van de kust- en overgangswaterlichamen, op basis van een vereenvoudigde classificatie. Voor de drie aangrenzende kustwaterlichamen van het type 'mesotidaal, euhalien, onbeschut, zandig', die zich uitstrekken over de Franse, de Belgische en de Nederlandse kust, leverde dit onderstaand resultaat op (zie Tabel 2).

Tabel 1 : Overzicht bestaande biologische meetnetten per regio

	Type meetnet									
	Macro-invertebraten		Vis		Fytobenthos (diatomeeën)		Macrofyten		Fytoplankton	
	a-c	g	a-c	g	a-c	g	a-c	g	a-c	g
Frankrijk	☺	ja	☹	nee	☺	ja	⊗		L	
Waals Gewest	☺	ja	⊗		☺	ja	⊗		L	
BHG	⊗		⊗		⊗		⊗		L	
Vlaams Gewest	☺	ja	☺	ja	⊗		⊗		L	
Nederland	☺	nee	⊗		⊗		☺	nee	J	nee

Tabel 2 : Huidige ecologische kwaliteit van aangrenzende kustwaterlichamen van hetzelfde type (type 2)

Waterlichaam		Kust Be-Fr grens tot pier Malo (F)	Belgische kust (B)	Zeeuwse kust (NL)
Biologische kwaliteit		fytoplankton	fytoplankton	fytoplankton
Fysisch-chemische kwaliteit	zuurstof-huishouding			
	nutriënten	N, P	N, P	N, P
	microverontreinigingen	PAK, PCB 153	PCB	PCB, organotin verbindingen
Eerste inschatting van de ecologische toestand				

■ : kwaliteit 'dichtbij de ongestoorde conditie'
■ : kwaliteit 'ver van de ongestoorde conditie'. In de cellen van de tabel wordt aangegeven welk kwaliteitselement of welke stof er de oorzaak van is dat het waterlichaam zich 'ver van de ongestoorde conditie' bevindt.

Op basis van de verzamelde gegevens kon gesteld worden dat geen enkel overgangswaterlichaam en geen enkel kustwaterlichaam zich dichtbij de ongestoorde conditie bevindt. Nutriënten vormen in de meerderheid van de onderzochte waterlichamen een probleem.

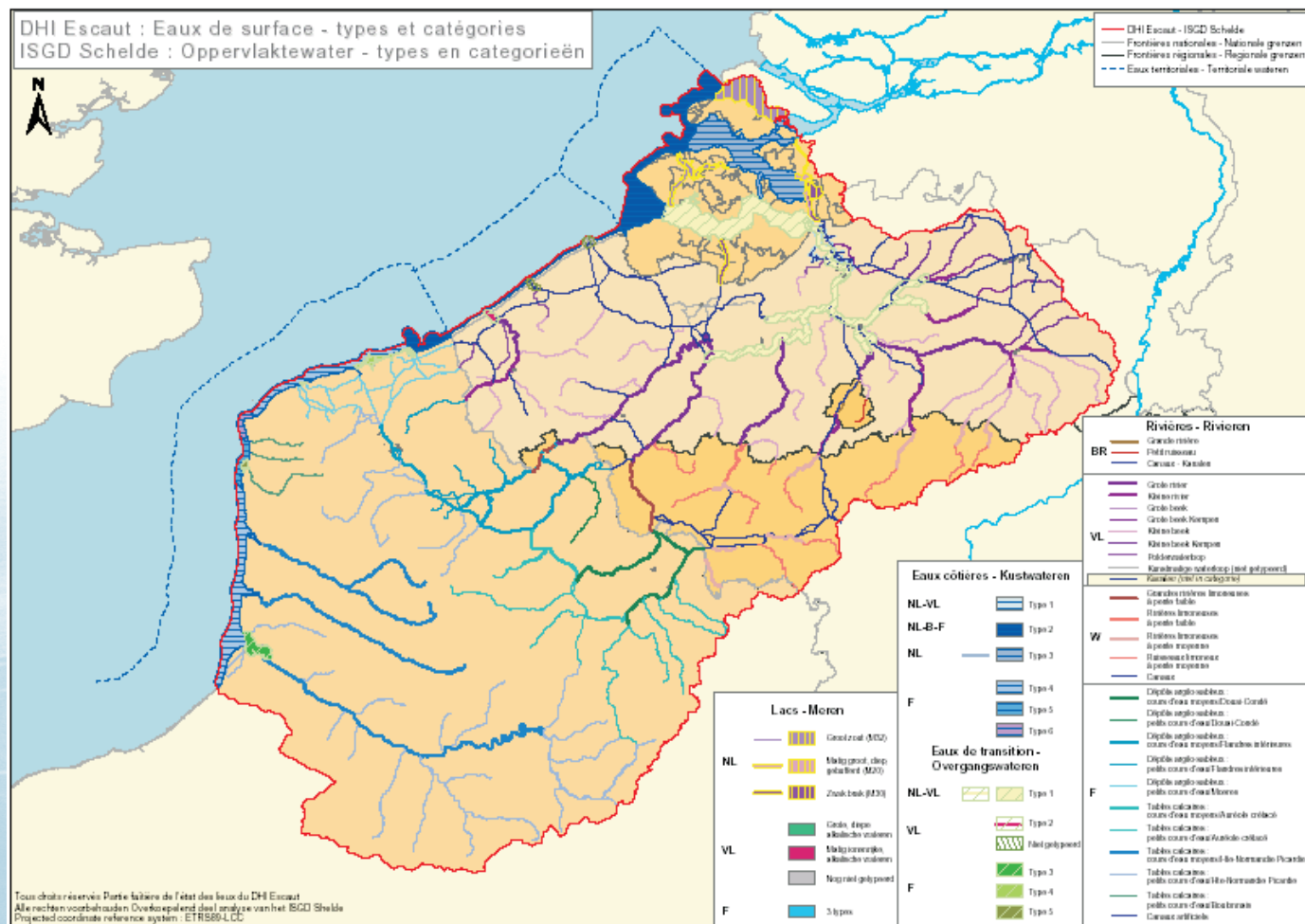
Kaart 3 toont de categorieën (rivieren, meren, kust- en overgangswater) en de types van alle oppervlaktewateren in het district. In het district zijn er in totaal 464 rivierwaterlichamen, 81 meerwaterlichamen, 10 overgangswaterlichamen en 11 kustwaterlichamen.

Met betrekking tot **sterk veranderde waterlichamen** (SVWL) maakten de partners een vergelijkende tabel op van de informatie die ze gebruikten voor de voorlopige aanwijzing van hun SVWL. Ze inventariseerden hiervoor:

- fysische wijzigingen die de waterloop heeft ondergaan (zoals bedijkingen, inbuizing, ...);
- de gebruiksfuncties waarvoor deze wijzigingen aangebracht werden (zoals scheepvaart, bescherming tegen overstromingen, ...);
- de effecten van de fysische wijzigingen op de hydromorfologische en de biologische kwaliteitselementen;
- de indicatoren die gebruikt worden om de fysische wijziging te kwantificeren (zoals % kunstmatige oevers, aantal kunstwerken per km, ...).

De partners voerden ook een piloottest uit op de Schelde om na te gaan of de verschillende, door de partners uitgewerkte, benaderingen voor de aanwijzing van SVWL coherent waren over de grenzen heen. Uit deze test bleek dat de verschillende benaderingen tot hetzelfde resultaat leidden, met name dat het waarschijnlijk is dat hydromorfologische veranderingen het

Kaart 3 : Categorieën en types oppervlaktewater in het Scheldestroomgebiedsdistrict

Tabel 3 : Aantal waterlichamen per regio die voorlopig aangeduid zijn als sterk veranderd (SVWL), kunstmatig (KWL) en natuurlijk, alsook hun aandeel in het totale aantal waterlichamen

Regio	SVWL		KWL		Natuurlijke WL	
	Aantal	Aandeel (%)	Aantal	Aandeel (%)	Aantal	Aandeel (%)
Frankrijk	12	18	10	15	43	66
Waals Gewest	28	36	12	15	38	49
BHG	2	67	1	33	0	0
Vlaams Gewest	72 + 76 ¹	18 + 19	82	20	10 + 170 ²	2 + 41
België federaal	0	0	0	0	1	100
Nederland	14	20	57	80	0	0
DISTRICT	128 + 76 ¹	20 + 12	162	26	92 + 170 ²	15 + 27

¹ Voor deze 76 waterlichamen, werd slechts een deel van hun loop aangeduid als sterk veranderd en werd bij het opmaken van het Scaldit-rapport nog geen beslissing genomen omtrent het al dan niet sterk veranderde karakter van het volledige waterlichaam.

² Het betreft hier hoofdzakelijk waterlichamen die tot de kleinere types behoren (kleine beken) en waarvoor nog niet onderzocht werd of ze al dan niet sterk veranderd zijn. Zij worden bijgevolg voorlopig als natuurlijke waterlichamen beschouwd.

behalen van de goede ecologische toestand in de Schelde in de weg zullen staan, zodat de **Schelde** over haar hele loop **voorlopig aangeduid werd als sterk veranderd**.

Tabel 3 geeft een overzicht van het aantal sterk veranderde, kunstmatige en natuurlijke waterlichamen per regio van het Scheldestroomgebiedsdistrict.

Voor de karakterisering van **grondwater** vergeleken de partners de methodes die ze gebruikten voor de afbakening van grondwaterlichamen en stelden ze de grondwaterlichamen van het Scheldestroomgebiedsdistrict voor op drie kaarten. De voorstelling van alle grondwaterlichamen op één enkele kaart was niet mogelijk omwille van het feit dat, vooral in Vlaanderen en Brussel, verschillende grondwaterlichamen boven elkaar voorkomen. In het district werden 67 grondwaterlichamen afgebakend waarvan er 49 een grensoverschrijdend karakter hebben.

De partners maakten een eerste karakterisering van alle grondwaterlichamen in het district. Dit omvatte een evaluatie van de kwetsbaarheid van de grondwaterlichamen ten opzichte van diffuse en puntbronnen van verontreiniging en ten opzichte van onttrekking en kunstmatige aanvulling, een vergelijking van de methodes voor de identificatie van grondwaterafhankelijke

ecosystemen, een inventaris van de hoeveelheid grondwater die in het district onttrokken wordt (zie Tabel 4) en een vergelijking van de bestaande kwantitatieve en kwalitatieve grondwatermeetnetten.

De gegevens die gebruikt werden voor deze eerste karakterisering (hydrogeologie, kenmerken van de voedingsgebieden, drukken, ...) werden verzameld in één enkele databank.

Uitgaande van een basisscenario voor 2015 voor huishoudens, industrie en landbouw werd het risico geëvalueerd dat de waterlichamen de door de KRLW vooropgestelde doelstellingen niet zouden halen tegen 2015. Voor de meeste grensoverschrijdende waterlopen en voor alle kustwaterlichamen werd deze **risicoanalyse** uitgevoerd op basis van een gemeenschappelijke, vereenvoudigde benadering. Hieruit bleek dat geen enkel van de onderzochte waterlichamen zich in een 'risicoloze' situatie bevindt, m.a.w. er is een risico of er bestaat twijfel omtrent dit risico.

Ook voor de grondwaterlichamen werd een risicoanalyse uitgevoerd. Hiervoor gebruikten de partners verschillende werkwijzen, die ofwel gebaseerd waren op een vastgestelde impact ofwel op een te verwachten impact of nog op een combinatie van beide. Bij de risicoanalyse werd ook een onderscheid gemaakt tussen

Tabel 4 : Jaarlijks onttrokken hoeveelheden grondwater, globaal en voor de drinkwatervoorziening, per regio

	Onttrokken volume (10 ⁶ m ³ /jaar)	Onttrokken hoeveelheid voor drinkwatervoorziening (10 ⁶ m ³ /jaar)
Frankrijk	418	303
Waals Gewest	175	137
BHG	3,5	2,5
Vlaams Gewest	218	115
Nederland	30	24
DISTRICT	844,5	581,5

kwantitatieve risico's (i.v.m. het niet behalen van de goede kwantitatieve toestand) en chemische risico's (i.v.m. het niet behalen van de goede chemische toestand). Uit deze analyse bleek dat 40% van de grondwaterlichamen in het district een kwantitatief risico en 60% een chemisch risico lopen. Globaal genomen (chemisch en/of kwantitatief risico) werden 87% van de grondwaterlichamen als risicohoudend geklasseerd. Voor deze grondwaterlichamen zal een nadere karakterisering uitgevoerd moeten worden.

7.1.2 Beschrijving van de drijvende krachten en analyse van druk en impact

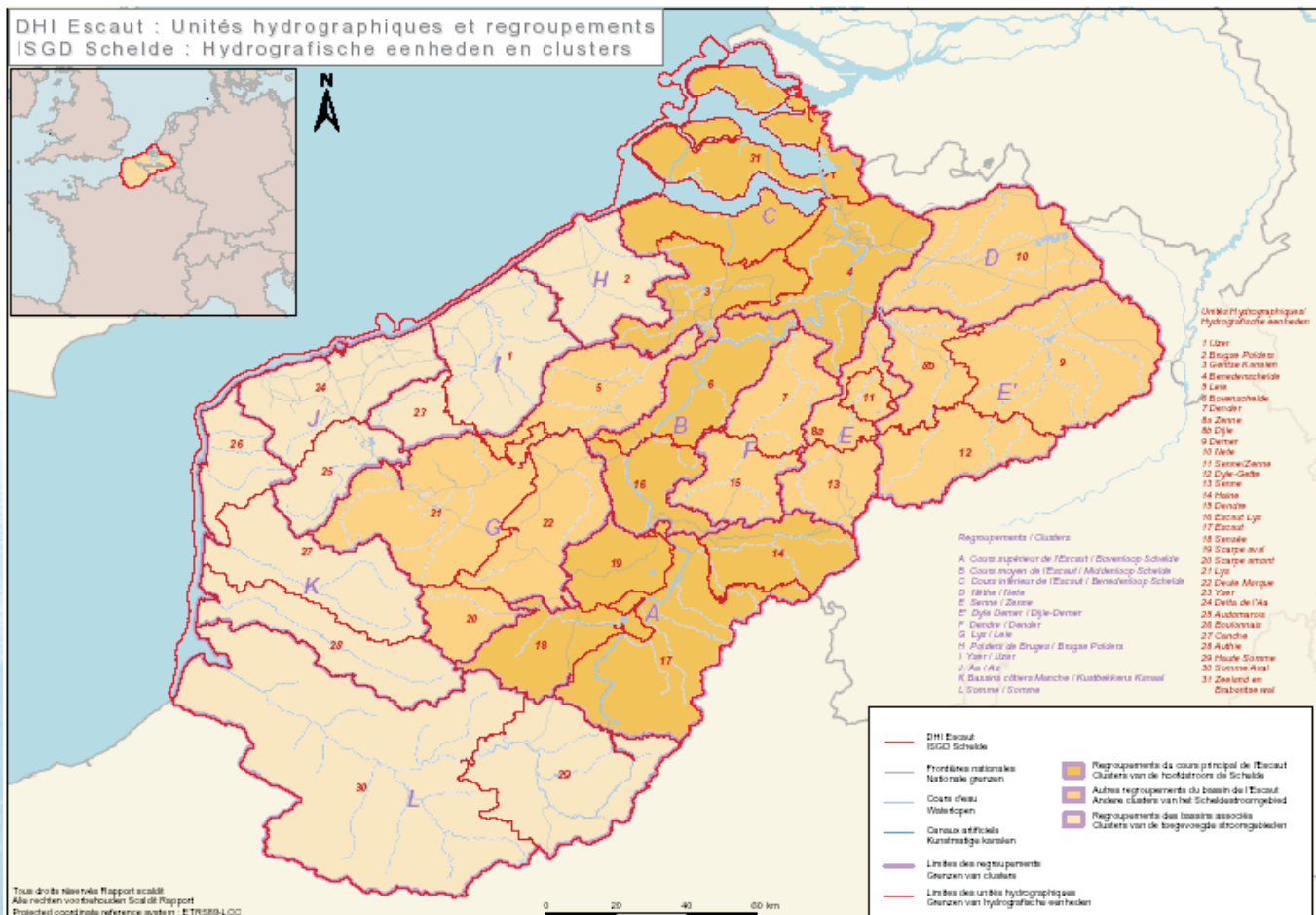
De druk- en impactanalyse werd uitgevoerd overeenkomstig de DPSIR-benadering (Driving forces/drijvende krachten – Pressures/drukken – State/kwaliteit – Impact/impact – Responses/respons), zoals ook voorgeschreven werd door het Europese richtsnoer m.b.t. de druk- en impactanalyse. Volgende **drijvende krachten** werden hierbij onderscheiden: huishoudens, industrie, landbouw en tuinbouw, visserij en aquacultuur, toerisme en recreatie, transport, en natuurlijk landgebruik en bosexploitatie. Vooral de eerste drie drijvende krachten (huishoudens, industrie en landbouw) werden uitvoerig beschreven, gezien deze het best gedocumenteerd zijn. Om een analyse van deze drijvende krach-

ten op een transnationale schaal te kunnen uitvoeren, werd het Scheldestroomgebiedsdistrict opgedeeld in 'hydrografische eenheden' (die overeenstemmen met eenheden (vaak deelstroomgebieden) die in de regio's afgebakend zijn ten behoeve van het waterbeheer), die op hun beurt samengevoegd werden tot een aantal (meestal) grensoverschrijdende 'clusters' (die overeenstemmen met deelstroomgebieden van het Scheldestroomgebied of met onafhankelijke stroomgebieden die aan het Scheldestroomgebied toegevoegd werden). Kaart 4 toont deze hydrografische eenheden en clusters in het Scheldestroomgebiedsdistrict.

Uit de beschrijving van de drijvende kracht **huishoudens** bleek dat het Scheldestroomgebiedsdistrict erg dicht bevolkt is, met een bevolkingsdichtheid van 353 inwoners/km² of bijna drie keer het Europese gemiddelde (EU₁₅) (120 inw/km²). De clusters Leie, Benedenloop Schelde en Zenne tellen het meeste aantal inwoners. Van de 12,8 miljoen inwoners in het district is slechts iets meer dan de helft (53%) aangesloten op een openbare rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI).

In 2000 kende Nederland het grootste percentage aangesloten inwoners (97%), het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het laagste (20%). Kaart 5 toont per hydrografische eenheid het aandeel van de bevolking waarvan het afvalwater gezuiverd wordt in een RWZI.

Kaart 4 : Hydrografische eenheden en clusters in het Scheldestroomgebiedsdistrict

Uit de beschrijving van de drijvende kracht **industrie** bleek dat het district ook zwaar geïndustrialiseerd is, met een totaal van 2.518 geïndustrialiseerde bedrijven, waarvan er 206 onderworpen zijn aan EPER-rapportering. Het grootste aantal bedrijven bevindt zich in de clusters Leie, Zenne en Benedenloop Schelde. In de clusters Leie en Benedenloop Schelde bevindt zich bovendien de helft van de EPER-bedrijven.

De voedingsindustrie en de metaalnijverheid zijn de in aantal sterkst vertegenwoordigde sectoren in het district. Van de EPER-bedrijven behoort bijna 40% tot de chemische industrie. Sommige sectoren blijken zich in één of meerdere clusters te concentreren, zoals de textielsector in de cluster Leie. Kaart 6 toont de verdeling van de industriële sectoren in het district. Om er zich van te verzekeren dat de industriële sectoren in elke regio van het district dezelfde activiteiten omvatten, werden deze ingedeeld a.d.h.v. de Europese NACE-codering (zie ook § 7.1.3).

Ook de **landbouw** is prominent aanwezig in het district, met 2,2 miljoen ha landbouwgrond of 61% van de totale oppervlakte. In de clusters IJzer, Kustbekkens Kanaal, Somme en Aa wordt 70% of meer van de oppervlakte gebruikt als landbouwgrond.

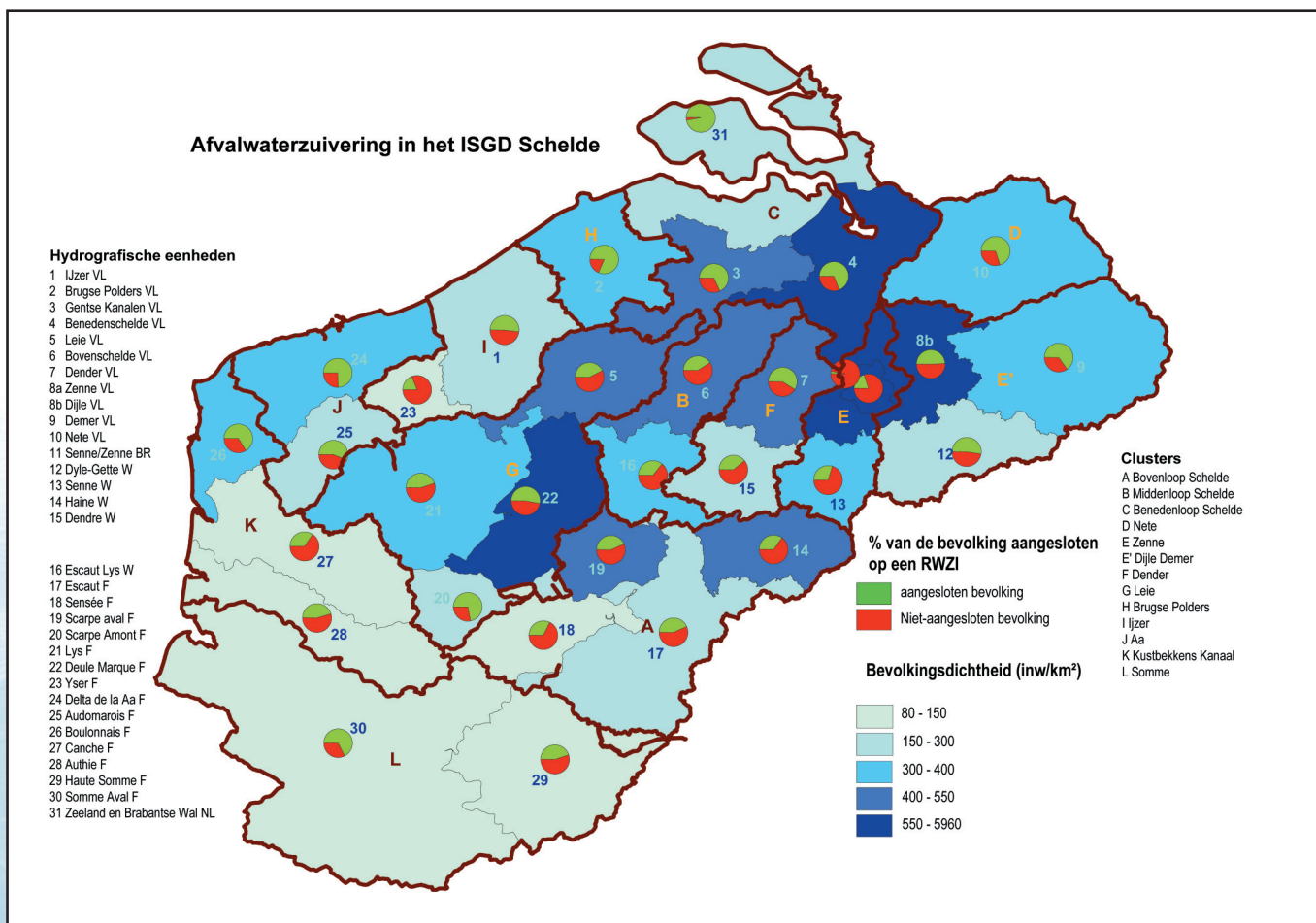
In totaal zijn er bijna 70.000 landbouwbedrijven in het district of bijna 2 bedrijven per km². In het zuiden van het district, waar akkerbouw domineert, zijn de bedrijven groter dan in het noorden, waar veeteelt domineert.

In het district worden er 2,5 miljoen runderen, 6,4 miljoen varkens en 41,3 miljoen stuks pluimvee gehouden. De grootste veedichtheden worden teruggevonden in de clusters Nete, Brugse Polders en IJzer. Kaart 7 toont het aandeel landbouwoppervlakte en de grootte van de vee-stapel per hydrografische eenheid.

Tenslotte vertoont het district ook sterk ontwikkelde **transportnetwerken** (spoorwegen, autowegen, waterwegen), met, al naargelang het type infrastructuur, dichtheden die 3 tot 10 keer hoger liggen dan het Europese gemiddelde (EU₁₅).

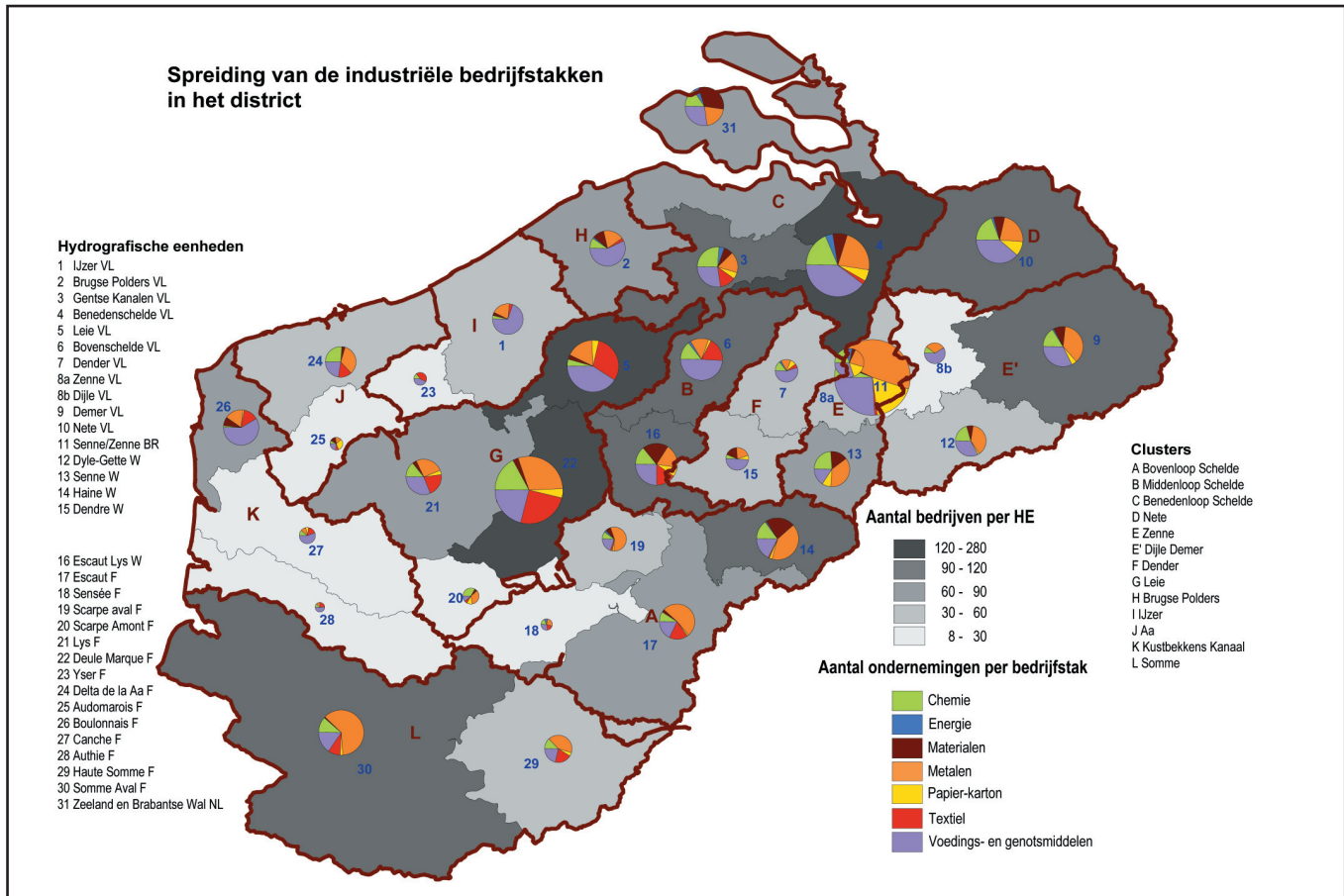
Natuurgebieden zijn erg schaars in het district en nemen nog geen 8% van de totale oppervlakte in. De cluster Nete is het rijkst aan natuurgebieden: 20% van de oppervlakte van deze cluster wordt ingenomen door natuur. Het grootste gedeelte van de natuurgebieden in het district zijn bossen. Waterrijke gebieden en andere natuurgebieden maken elk slechts 6% uit van de totale oppervlakte aan natuur.

Kaart 5 : Aandeel van de bevolking dat aangesloten is op een RWZI

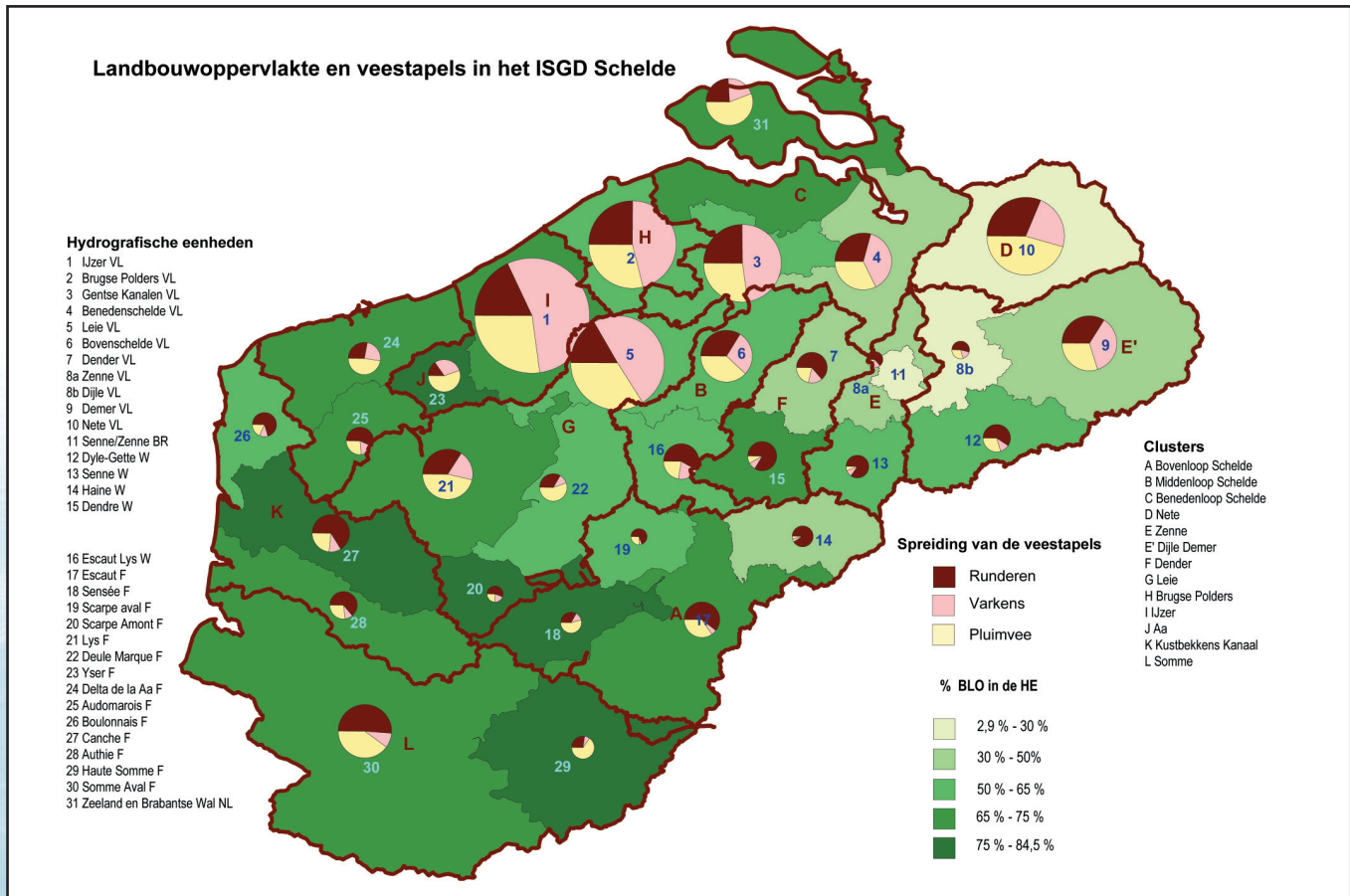

Kaart 6 : Verspreiding van de industriële sectoren in het district

Kaart 7 : Landbouwoppervlakte en veestapel in het Scheldtstroomgebiedsdistrict

De transnationale **analyse van de drukken** die gegenereerd worden door de geïdentificeerde drijvende krachten bleek een veel moeilijker opdracht te zijn, doordat de partners verschillende methodes gebruiken om deze drukken te berekenen en doordat gegevens afkomstig van de verschillende partners vaak niet vergelijkbaar zijn. Voor huishoudens konden enkel de emissies van N, P en zwevende stoffen vergeleken worden op een transnationale schaal. Voor de analyse van de druk die uitgaat van de industrie werden enkel de EPER-bedrijven in aanmerking genomen. Voor deze bedrijven werden de emissies van een twintigtal parameters geanalyseerd op de schaal van het stroomgebiedsdistrict. De druk die uitgaat van de landbouw, tenslotte, kon niet gekwantificeerd worden op de schaal van het district, gezien de door de partners gehanteerde methodes voor de kwantificering van nutriëntenverliezen te verschillend bleken te zijn.

Gezien niet alle drukken die uitgaan van de drijvende krachten huishoudens, industrie en landbouw op een kwantitatieve manier geïnventariseerd konden worden op de schaal van het district, kon de gecombineerde intensiteit van deze drukken enkel op een kwalitatieve manier geëvalueerd worden. Voor landbouw werden hierbij de beschrijvende gegevens m.b.t. landbouwoppervlakken, gewassen, veestapel, enz. gebruikt als een indicatie van de intensiteit van de van de landbouw uitgaande drukken.

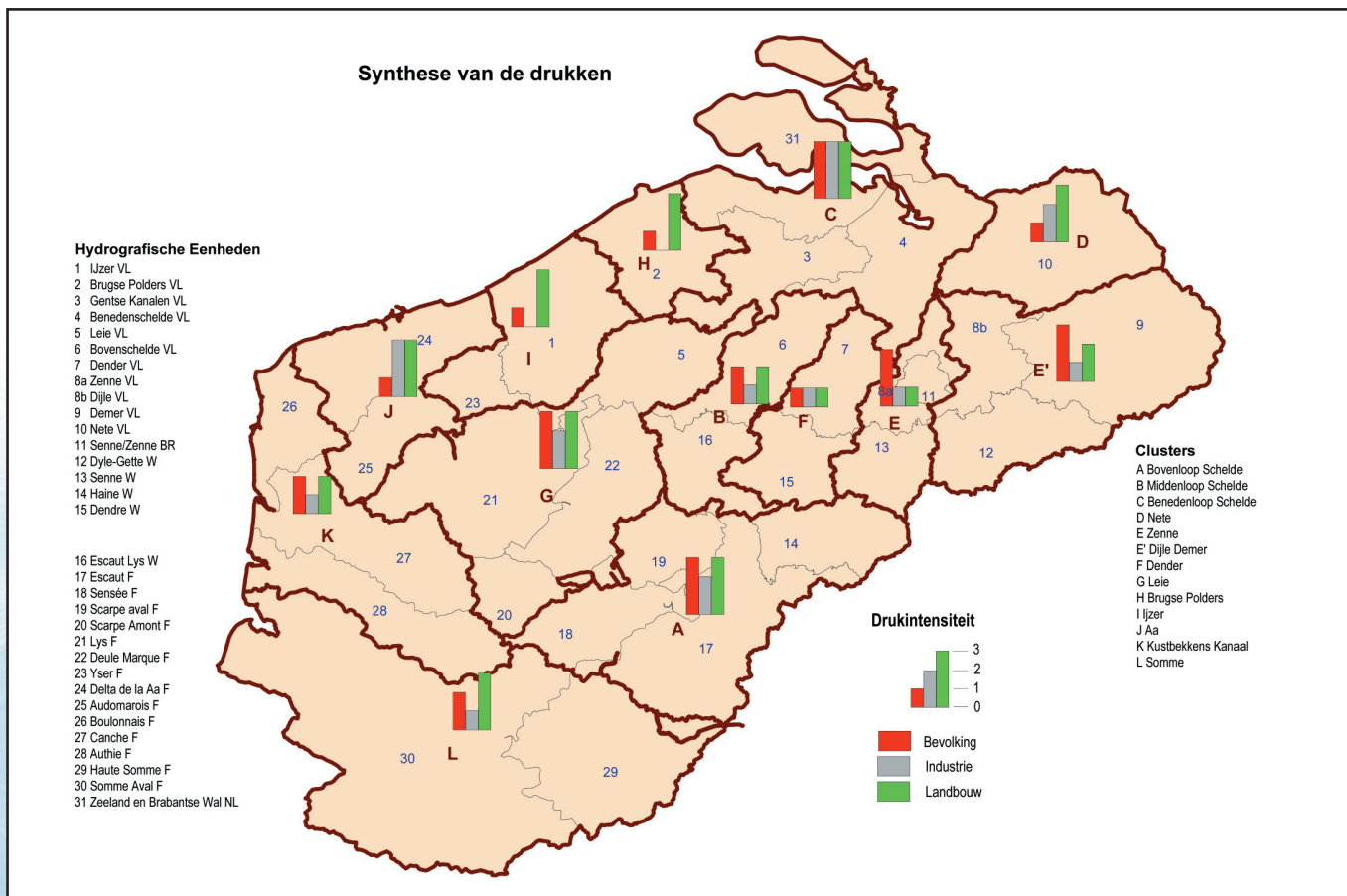
Het resultaat van deze kwalitatieve analyse per cluster wordt weergegeven op Kaart 8. Hierbij is de hoogte van de balkjes een maat voor de **relatieve intensiteit** van de drukken die uitgeoefend worden door elk van de drijvende krachten. Uit deze synthese kwamen vier clusters naar voren die onderhevig zijn aan bijzonder hoge drukken: de clusters Benedenloop Schelde, Leie, Bovenloop Schelde en Aa. Ook in de clusters Dijle-Demer, Somme, Nete, Middenloop Schelde, Kustbekkens Kanaal en Zenne laten zich hoge drukken optekenen. De laagste drukken (al blijven ze over het algemeen significant) vinden we terug in de clusters Dender, Brugse Polders en IJzer.

Een impactanalyse kon nog niet uitgevoerd worden op de schaal van het stroomgebiedsdistrict.

7.1.3 Economische analyse

Voor de economische analyse van het watergebruik werden, voor huishoudens, de werkloosheidsgraad en het beschikbaar inkomen beschreven per regio en werden, voor landbouw en industrie, de economische sectoren ingedeeld in 10 groepen, overeenkomstig de Europese NACE-codering: landbouw, voedings- en genotsmiddelen, textiel, papier en karton, chemie, materialen, energie, metalen, handel en diensten, en nutsvoorzieningen. Deze zelfde sectoren werden ook gebruikt bij de analyse van de

Kaart 8 : Algemene synthese van de drukken uitgeoefend door de drie belangrijkste drijvende krachten per cluster

industriële drukken, wat in de toekomst zou moeten toelaten om economische en drukgegevens met elkaar in verband te brengen. Voor deze tien sectoren werden, per regio, het aantal eenheden, de omzet, de toegevoegde waarde en het aantal werknemers geïnventariseerd.

Uit de economische analyse van deze 10 groepen van sectoren bleek dat de sector 'handel en diensten' veruit de belangrijkste is in het stroomgebiedsdistrict, zowel voor wat betreft de omzet, de toegevoegde waarde als het aantal werknemers. Verder bleek dat het economisch belang van de landbouw in het Scheldestroomgebiedsdistrict zeer beperkt is, ondanks de uitgesproken aanwezigheid van de landbouw in het district (meer dan 60% van de oppervlakte). Dit blijkt ook uit Kaart 9.

De partners vergeleken ook hun eerste resultaten m.b.t. waterdiensten en kostenterugwinning. Alle partners definieerden de productie en distributie van drinkwater en de collectieve inzameling en zuivering van afvalwater als waterdiensten. Daarnaast formuleren een aantal partners nog andere waterdiensten, zoals irrigatie en grondwaterbeheer.

Een inschatting van de kostenterugwinning van waterdiensten kon echter nog niet uitgevoerd worden op de schaal van het district.

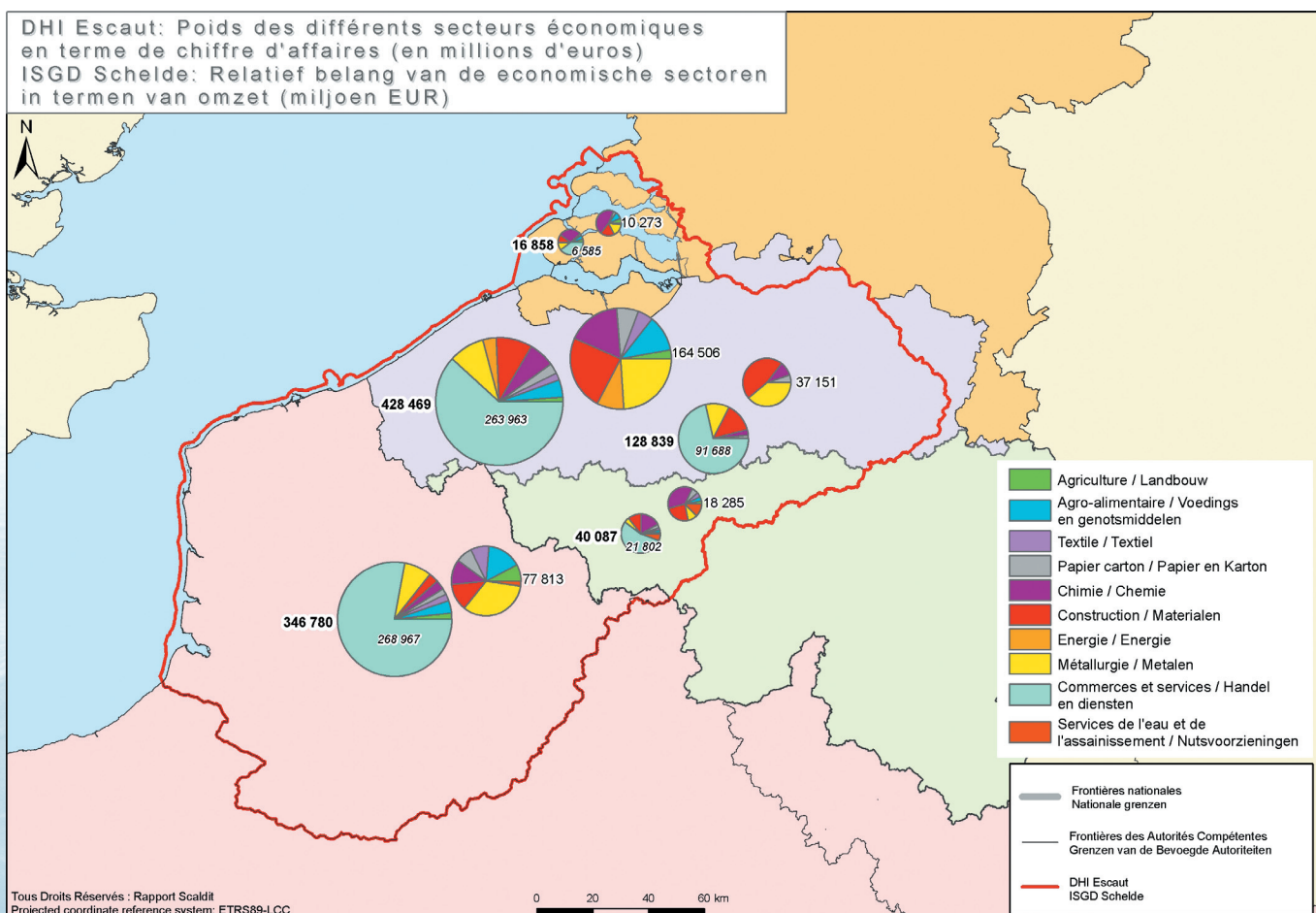
7.2 Data- en informatiebeheer

Tijdens de voorbereiding van de transnationale karakterisering werden gegevens uitgewisseld tussen de partners en verwerkt in de thematische rapporten, waardoor deze actie de vorige actie ondersteunt.

Deze actie leidde ook tot de uitwisseling van cartografische gegevens en de ontwikkeling van kaarten van het Scheldestroomgebiedsdistrict, die geïntegreerd werden in het Scaldit-rapport en in het overkoepelend deel van de analyse. Aangezien alle partners echter verschillende referentie- en projectiesystemen gebruiken voor het weergeven van hun cartografische gegevens, bleek het niet zo eenvoudig te zijn om de cartografische gegevens van de vijf regio's samen te brengen in één enkele kaart van het stroomgebiedsdistrict. Om de cartografische gegevens van de partners vergelijkbaar te maken en ze in kaartvorm te kunnen synthetiseren werd daarom gekozen voor een gemeenschappelijk referentie- (ETRS 89) en projectiesysteem (Lambert Conform Conic – LCC) en werden alle aangeleverde cartografische gegevens omgezet in dit referentiesysteem.

Tot slot zal een atlas samengesteld worden met kaarten van het Scheldestroomgebiedsdistrict.

Kaart 9 : Aandeel van de verschillende NACE-groepen in de omzet

7.3 Waterbeheer en ruimtelijke ordening

Deze actie is niet direct gerelateerd aan de kaderrichtlijn Water en beoogt een verband te leggen tussen waterbeheer en ruimtelijke ordening. In deze context werd een analyse gemaakt van de bestaande situatie, voor wat betreft de karakteristieken van het overstromingsrisico in het stroomgebiedsdistrict en de aanpak van het overstromingsrisico door de verschillende landen en gewesten. Hierbij werd primair op beleidsvorming gefocust.

Om een beeld te krijgen van de huidige overstromingsrisico's werden de riviersectoren in kaart gebracht waar recent overstromingen hebben plaats gevonden (Kaart 10).

Verder werd een beeld gegeven van de huidige planstructuur en het beleid m.b.t. waterbeheer en ruimtelijke planning, van de maatregelen met betrekking tot waterbeheer die reeds in de ruimtelijke planning genomen zijn en hoe de samenwerking tussen beide domeinen verloopt. Zo kan een gemeenschappelijke visie op 'Ruimte voor water' ontwikkeld worden.

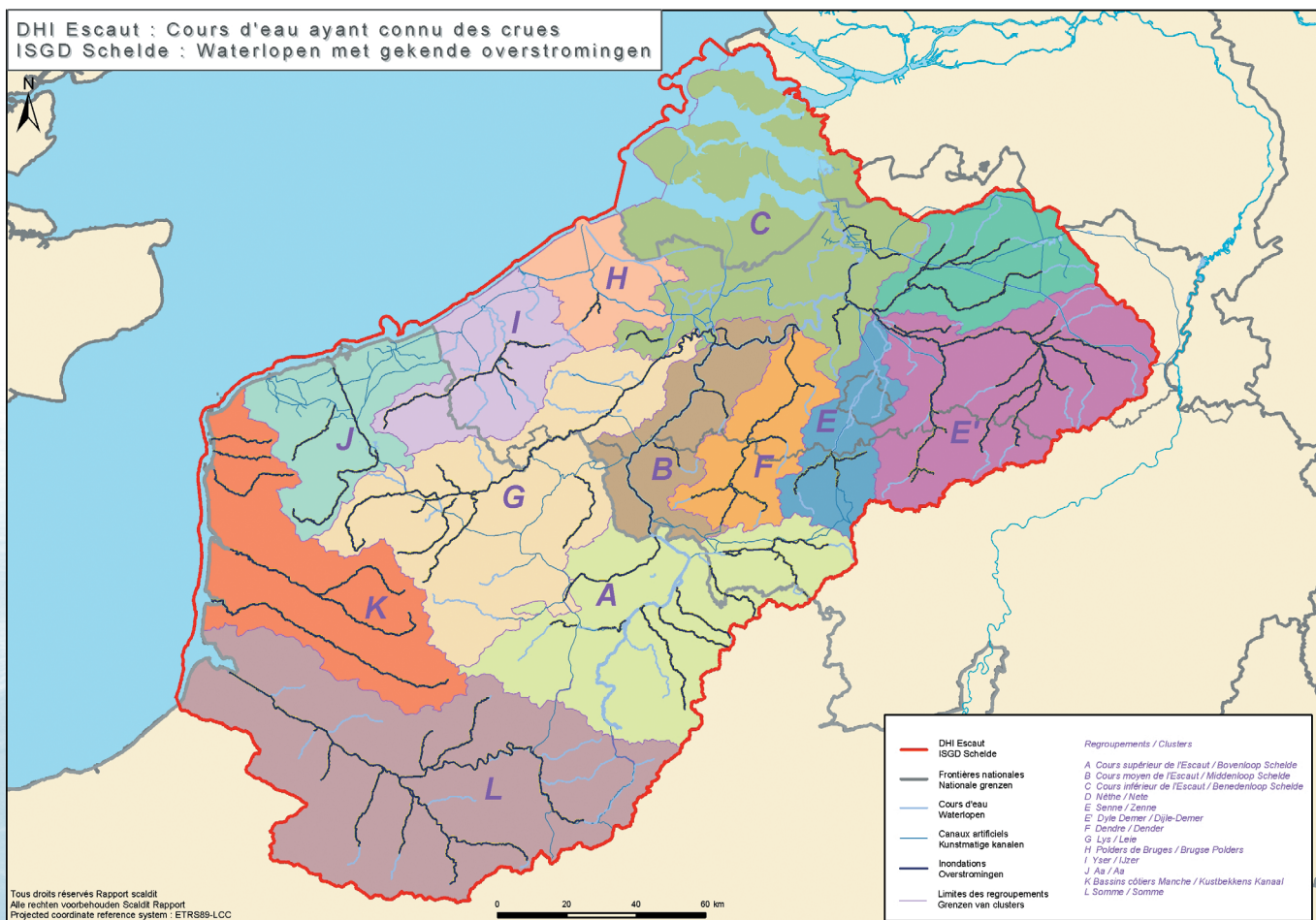
Tenslotte zal ook gestart worden met de ontwikkeling van een waarschuwingssysteem voor hoogwater.

7.4 Communicatie en publieke participatie

Een belangrijk deel van het project is gewijd aan communicatie. Veel aandacht gaat naar de interne communicatie tussen de partners. Daarnaast wil Scaldit een groot aantal doelgroepen informeren over de resultaten van het project. Hiervoor wordt een waaier aan communicatie-instrumenten gehanteerd: workshops, nieuwsbrieven, brochures, persberichten, een website (zie Figuur 3), een beursstand, ... Een logo en een huisstijl werden ontwikkeld om het project en zijn producten herkenbaar te maken. Op sleutelmomenten worden de resultaten van het project voorgesteld aan een breed publiek. Zo werden reeds een start- en een interim-seminarie georganiseerd en in de loop van de maanden mei en juni van dit jaar, vonden drie boottochten plaats waarbij de resultaten van het Scaldit-rapport aan het publiek werden voorgesteld.

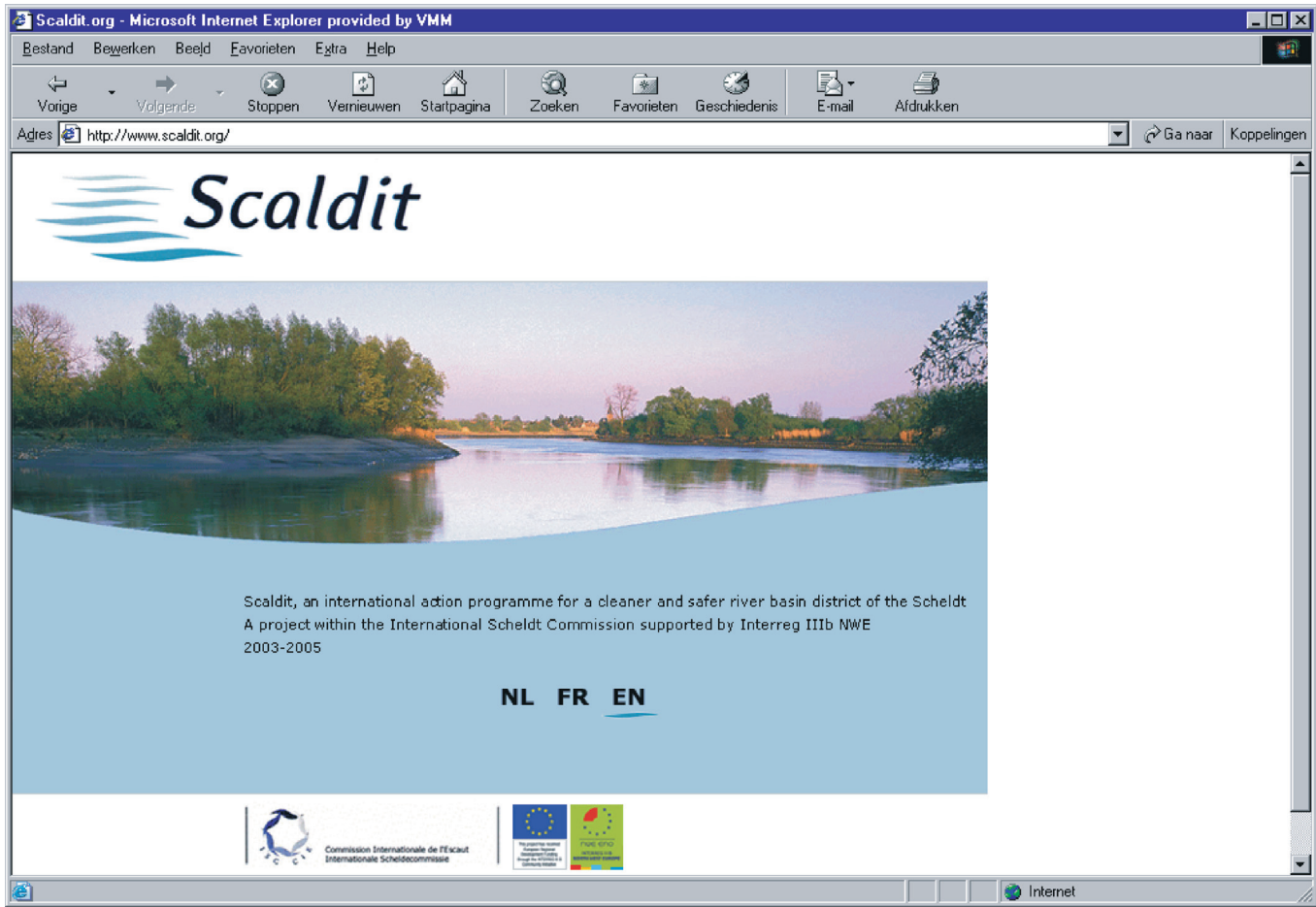
Publieke participatie blijkt moeilijk te realiseren op de schaal van het stroomgebiedsdistrict, aangezien stakeholders zelden op deze schaal georganiseerd zijn. Daarom beperkt de participatie zich momenteel tot de deelname van enkele, door de ISC erkende, NGO's aan de activiteiten van de projectgroepen.

Kaart 10 : Waterlopen met gekende overstromingen gedurende de laatste 20 jaar

Figuur 3 : Startpagina van de Scaldit-website

7.5 Op weg naar het internationale stroomgebiedbeheerplan

Een vijfde en laatste pijler van het project is de opstap naar een internationaal stroomgebiedbeheerplan. Op basis van de informatie verzameld bij de transnationale karakterisering van het district zullen waterbeheerkwesties gedefinieerd worden en zal een werkprogramma voor de opmaak van het internationale stroomgebiedbeheerplan voor de Schelde opgesteld worden.

8. Transnationale samenwerking

Aan een transnationaal project zijn naast een aantal voordelen ook een aantal risicofactoren verbonden die het welslagen van het project in de weg kunnen staan.

In het geval van het Scaldit-project vormde de **taalbarrière** een eerste risicofactor, aangezien er zowel Nederlandstalige als Franstalige partners bij het project betrokken zijn. In het Scaldit-project werd ervoor gekozen beide talen als werktalen te gebruiken en dus niet te werken met een gemeenschappelijke taal. Dit brengt met zich mee dat alle vergaderingen getolkt moeten worden en dat alle documenten, verslagen, rapporten, etc. vertaald moeten worden. Dit brengt niet alleen vertragingen met zich

mee, maar jaagt ook de kosten de hoogte in. Ten tweede bleek het vaak moeilijk te zijn om vergelijkbare **gegevens** te verzamelen voor het volledige district, aangezien gegevens in de verschillende regio's vaak op een andere manier gegenereerd worden of niet beschikbaar zijn op dezelfde geografische schaal, op hetzelfde detailniveau of in hetzelfde formaat. Dit is bvb. het geval voor de waarden die de partners gebruiken voor de parameters van het inwonerequivalent: voor fosfor variëren de waarden die in de verschillende regio's aan één i.e. worden toegewezen tussen 1 en 2,5 g per dag. Verder is er vaak zeer veel **overleg** nodig vooraleer overeenkomsten bereikt kunnen worden. Dit overleg is niet enkel nodig op het internationale niveau, maar ook op het nationale of regionale niveau dat de partner in kwestie vertegenwoordigt. Bovendien zijn sommige partners gebonden aan nationale beslissingen, wat hun actiemogelijkheden op internationaal niveau kan beperken.

Tenslotte is het project ingebed in de **Internationale Scheldecommissie**, wat het voordeel biedt dat de genomen beslissingen beleidsmatig geconsolideerd worden, maar wat terzelfdertijd het nemen van beslissingen uiteraard bemoeilijkt.

Al deze aspecten maken van de coördinatie van het transnationale Scaldit-project een tijdrovende en moeilijke opdracht. In een transna-

tionaal project is het, omwille van bovengenoemde feiten, vaak ook moeilijk om benaderingen of methodes te harmoniseren en/of op elkaar af te stemmen en om tot eenduidige conclusies te komen.

Aan de andere kant maakte de samenwerking binnen het Scaldit-project de **uitwisseling van kennis en methodes** mogelijk en heeft het project de verschillende partners inzicht verschaft in de overeenkomsten en de verschillen tussen de oeverstaten op het vlak van de implementatie van de kaderrichtlijn Water. Het project heeft ook gezorgd voor een betere kennis van de kaderrichtlijn bij de verschillende partners en voor de ontwikkeling van een **transnationaal netwerk van experts** in het Scheldestroomgebiedsdistrict. De sterke financiële ondersteuning van Interreg IIIB NWE liet de projectpartners toe op een intensieve manier samen te werken, waardoor een stevige **basis** gelegd is **voor verdere transnationale samenwerking**, in het bijzonder m.b.t. het internationale stroomgebiedbeheerplan voor de Schelde.

9. Conclusie

Het Scaldit-project heeft de samenwerking tussen de partijen van de Internationale Scheldecommissie een positieve stimulans gegeven. Het project vormt dan ook een stevige basis voor de toekomstige samenwerking tussen de oeverstaten van de Schelde en voor de ontwikkeling van een internationaal stroomgebiedbeheerplan en een maatregelenprogramma voor het Scheldestroomgebiedsdistrict.

Meer informatie over het Scaldit-project is terug te vinden op <http://www.scaldit.org>.